

Kategoriler		
İçerik/biçim	Portre İnsan ilgisi haberleri Derinlikli haberler Yazınsal (Röportaj, Gezi, Roman, diğer)	
Haber sayısı	Tek haber	Dizi haber
Başlatan	Bireysel veya grup olarak gazeteciler	Bu iş için ayrılmış birim

2.1 Durum haberciliğinde türler

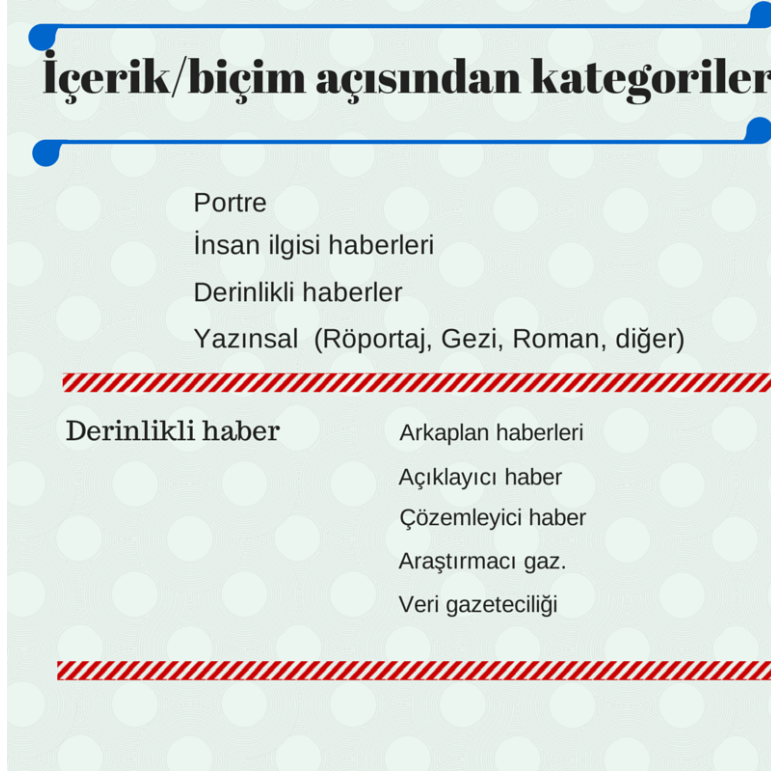
Durum haberciliğinde türlere geçmeden önce bazı temel ayrımları koymak yararlı olabilir. İçerik ve biçim açısından bakıldığında durum haberciliğinin 3 ana sınıfı olduğu söylenebilir:

- Portre haberleri
- İnsan ilgisi haberleri
- Derinlikli haberler
- Yazınsal türler (Röportaj, Gezi notları, Roman)

Durum haberleri açısından bir başka ayırım, tek haber/dizi haber olarak da yapılabilir. Tek haber bir kez çıkan haberdır. Sonraki günlerde gelişmelere bağlı olarak yeni haberler yapılabilir. Ama başlangıçta tek haber olarak düşünülmüştür Dizi haberlerse, önceden kaç haber olacağı bilinerek yapılır. Dizi haberler gazetenin normal bölümlerinde (kağıt gazetenin belli bir sayfasında, diğer haberler arasında) olabileceği gibi tam sayfa kullanılarak da yapılabilir. Dijital gazetelerde de

normal haber bölümlerinde olabileceği gibi, ayrı bir sayfa ayrılarak yapılması da mümkündür.

Durum haberlerinde bir başka sınıflandırma, özel olarak kurumun içinde bir bölüm olup olmadığına bağlı olarak da yapılabilir. Günümüzde pek çok yabancı gazetenin adı farklı olmakla birlikte durum haberlerinden derinlikli haberleri yapan bölümleri bulunur. Diğer durum, belli bir bölüm ve kadro ayrılmamış olmakla birlikte normal gazetecilerin durum haber yapmasıyla olur.

Portre haberleri

Portre haberlerinin ayırdedici özelliği, bir insanı ele almasıdır. Portre haberlerine İngilizce’de *profile* denir. Ele alınan kişi okurların ilgisini çekecek bir kişi olması beklenir. Örneğin bir seri katilin portresi de yapılabilir, önemli buluşlara imza atmış bilim insanları da..

Portre haberlerinin özel bir türü tanınmış bir kişinin ölümünde yayınlanan portrelerdir. Bu tür portreler toplumlara önemli etkisi olmuş kişilerin ölümü durumunda, ölen kişinin yaşamına odaklanır. Örneğin Güney Afrika Cumhurbaşkanı Nelson Mandela’nın ölümünde kendisinin özel hayatı, siyasi mücadeleleri, önemli başarıları bu tür haberlerde okuyucuya sunulmuştur.

İnsan ilgisi haberleri

Günlük bir olayla ilgili olmasa bile insanların ilgisini çeken her konu gazetecinin girişimiyle özel olarak üretilmişse insan ilgisi haberi olarak değerlendirilebilir. Doksanbeş yaşında ilk kez gelin olan bir kadın herkesin ilgisini çekecektir. Yüz yaşında karısına boşanma davası açan bir erkek de öyle... İki siyahin evliliğinden, nurtopu beyaz bir bebek doğmasının nasıl olduğunu öğrenmek istemezsiniz? Bir köpeğin, kendine iyi davranan sahibinin başını beladan kurtarması her zaman ilgi çeken bir haberdur. Bir kedinin kedi okulunda dereceye girmesi de öyle...

İnsan ilgisi haberleri, ya insanlara duygularına dokunan, ya sıradışı ya da eğlendirici olan haber metinleridir. Bir engellinin tekerlikli sandalyesiyle, üniversite birincisi olarak diploma törenine katılması duygusal boyutu ağır basan bir haber olur. Adamın köpeğin ısırması, sıradışıdır. Yolcuları taşıyan otobüsün bozulduktan sonra yolcular tarafından itilerek tamire götürülmesi eğlendiricidir.

Derinlikli haberler

Derinlikli haberleri, olay haberlerin yüzeyselliğinin ötesine geçmeye çalışan haber türleri demeti olarak tanımlayabiliriz. Derinlikli haber kategorisine çok sayıda haber türü konabilir. Haber türlerinin kavramsallaştırılması ülkeden ülkeye değişir. Örneğin İngilizce’de “spot feature” Türkçe’ye çevrildiğinde “spot özel haber” olsa da Türkiye’de daha çok “kutu haber” diye geçer. Aynı durum pek çok türün sınıflandırılmasında da geçerlidir. Türkiye’deki gazetecilik uygulamalarında “özel haber” denen tür, haberi yazan muhabirinin imzasının bulunduğu haberler için kullanılır. Bir muhabirin imzası olay haberinde kullanılıyorsa, bu haber atlatma haber sınıfına girer. İmza özel haberse durum haberciliği kapsamına girer. İngilizce’deyse “feature news” sadece durum haberler için kullanılır. Özel haber muhabirin imzasının çeşitli nedenlerle konmadığı haberlerde de söz konusu olabilir. Bazı durumlarda muhabirin imzası, haber merkezi müdürlerince çıkartılabilir. Buradaki gerekçelerden biri yeni muhabire “erken” imza koydurmamak veya “ismin

eskimesinin” önlenmesi olabilir. Kimi kurumlarda sürekli az sayıdaki muhabirin imzasının çıkıyor olması, tüm haberlerin çok küçük bir kadro tarafından çıkartıldığı izlenimini vereceği için imza konmasından kaçınılması söz konusu olabilir. Böyle durumlarda da haberin durum haber niteliği değişmez.

Arkaplan haberleri

Örneğin tren kazasında 140 kişinin ölmüş, yüzlerce insanın yaralanmış olması olay haberidir. O haberin gecikmesi mümkün değildir ve baskı saatine kadar ne kadar bilgi toplanırsa haber öyle çıkacaktır. Bu haberin çıktığı bölümde Türkiye’deki gelmiş geçmiş tren kazalarıyla ilgili bir arkaplan haber kosa yararlı olabilir. Ancak zaman baskısıyla bu tür bir haberin yazılması, hazır olarak varsa bile sayfada yer ayrılması mümkün olmayabilir. Gazete haber müdürleri, daha kısa daha hızlı olacak bazı ek bilgileri koymayı yeğleyebilirler. Örneğin son yıllardaki büyük tren kazalarıyla ilgili bir haber yapılması istenebilir. Bu haberi hangi türe sokabiliriz? En yakın olduğu tür arkaplan haberidir. Ancak etraflı bir arkaplan haberinden daha az ve daha kısa olduğundan “Kutu haberi” denebilir. Kutu haberi, genellikle olay haberin aldığı yerde ayrı bir kutu içine konmuş haberdir.

Kutu haberleri çoğu zaman, olay haberlerin patladığı andaki gazetede bile, olayın daha iyi anlaşılması, daha iyi anlamlandırılması için yardımcı olan haberlerdir. Örneğin bir maden kazasında çok sayıda işçinin öldüğüne ilişkin haber olay haberidir. Bu haberin yanına, söz konusu işyerinde daha önce işyeri sendikasının işyeri güvenliği sağlanmadığı için Çalışma Bakanlığı’na başvuru yapmış olduğu ve bunun özet içeriği kutu haber olarak kullanılabilir.

Açıklayıcı haber

Açıklayıcı haberlere Türkiye basınında analitik haber dendiği de görülür. İngilizce konuşulan

ülkelerde “feature news”, “analysis” “açıklayıcı haber” (interpretive) kavramları kullanılır. Açıklayıcı haber, bazen olay haber başlığıyla aynı başlığa sahip olabilir. Konusu aynı olabilir. Bu haberi durum haber yapan, olay haberciliğinin ötesine geçme çabasıdır. Örneğin haberi olduğu gibi vermek yerine konunun uzmanlarından bazı görüşlerin alınması, bazı istatistiklerin kullanılması haberin daha iy anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bu açıdan olay habere son derece yakın bir haber türü olması, onu diğer durum haberlerinden ayırır.

Çözümleyici haber

Çözümleyici haberin açıklayıcı olandan farkı, sadece bir kaç uzman yerine konunun tüm paydaşlarının veya farklı düşünen uzmanlarının görüşlerinin de habere katılmasıdır. Haberin içerdiği kaynaklar, deliller/kanıtlar daha geniştir. Çoğu zaman tek haberin dışında dizi veya birkaç haber olabilir. Görseller, grafikler ve diğer çokluortam içerikleri titizlikle seçilir veya üretilir.

Diyelim ki Türkiye’de bir sivil toplum örgütü ilgili olduğu konuyla ilgili bir rapor yayımladı. Rapor, çocuklara yönelik insan hakları karşıtı uygulamalar üzerine olsun. Bir gazeteci bu raporu yayımlandığı gün haberleştirirse bu çözümleyici haber olur mu? Yukarıdaki tanımlara göre toplumsal eğilimleri anlatan haberler durum gazeteciliği içinde değerlendirilmektedir, ancak söz konusu haber durum gazeteciliği altında ele aldığımız çözümleyici haber sınıfına girmez. Çünkü bu haber gazetecinin bir girişimine dayalı olarak yapılmamıştır. O raporun yayımlanması rutin haber kapsamındadır. Raporun yayımlanacağı tüm gazetelere bildirilmiş ve basın kiti tüm gazetecilere gönderilmiştir. Bununla birlikte, raporun içindeki belli bir unsuru, rapor yayımlandıktan bir kaç hafta sonra, başka kaynaklarla geliştirerek yapılan bir haber, çözümleyici haber kapsamına girebilir.